

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Οικονομικές Κρίσεις και Διεθνές Σύστημα

Ενότητα 8: Η Κρίση της Νότιο-ανατολικής Ασίας

Δημήτριος Κατσίκας

Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης

Η Κρίση της Νότιο-Ανατολικής Ασίας

- Η κρίση της Νότιο-ανατολικής Ασίας είναι η δεύτερη μεγάλη διεθνής οικονομική κρίση, μετά την κρίση χρέους της Λατινικής Αμερικής.
- Είναι ιδιαίτερα σημαντική για σειρά από λόγους που θα αναλυθούν πιο αναλυτικά στην συνέχεια:
 - Αφορούσε μια σειρά από χώρες οι οποίες μέχρι πριν από λίγα χρόνια θεωρούνταν υπόδειγμα οικονομικής ανάπτυξης και οι οποίες είχαν γενικά καλά μακροοικονομικά και δημοσιονομικά μεγέθη – υπό αυτή την έννοια πρόκειται για μια «διαφορετική» κρίση, η οποία απαιτεί μια διαφορετική ανάλυση από τις παραδοσιακές προσεγγίσεις.
 - Είναι το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα και έχει αποτελέσει το πρότυπο του «κινδύνου της μετάδοσης» μιας κρίσης, καθώς και η ίδια η κρίση ήταν σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα αυτού του φαινομένου, ενώ και η επέκταση της σε άλλες χώρες και περιοχές εκτός της Ασίας δημιούργησε σημαντικά προβλήματα. Υπό αυτή την έννοια σηματοδότησε την σπουδαιότητα της οικονομικής αλληλεξάρτησης στο νέο παγκοσμιοποιημένο οικονομικό σύστημα.
 - Οδήγησε στην πιο δραστική και διεισδυτική παρέμβαση του ΔΝΤ μέχρι τότε, δημιουργώντας τελικά σειρά αντιδράσεων που οδήγησε στην αναθεώρηση του ρόλου του ΔΝΤ.

Η Κρίση της Νότιο-Ανατολικής Ασίας, 2

Το ιστορικό υπόβαθρο της κρίσης

- Οι χώρες της Ανατολικής Ασίας (Νότια Κορέα, Ταιβάν –καθώς και η Σιγκαπούρη και το Χόνγκ Κόνγκ) αρχικά (1960-) και αργότερα (1980-) οι χώρες της Νότιο-ανατολικής Ασίας (Ινδονησία, Μαλαισία, Ταυλάνδη, Φιλιππίνες –αλλά και η Κίνα μετά το 1978) γνώρισαν σημαντική και αδιάκοπη οικονομική ανάπτυξη και ευημερία μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1990.
- Η οικονομική αυτή ανάπτυξη συνοδεύτηκε με μια συνολική αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου σε δείκτες όπως παροχή υπηρεσιών υγείας, επίπεδο εκπαίδευσης, προσδόκιμο ζωής, επίπεδα φτώχειας, κλπ.

Το ιστορικό υπόβαθρο της κρίσης, 2

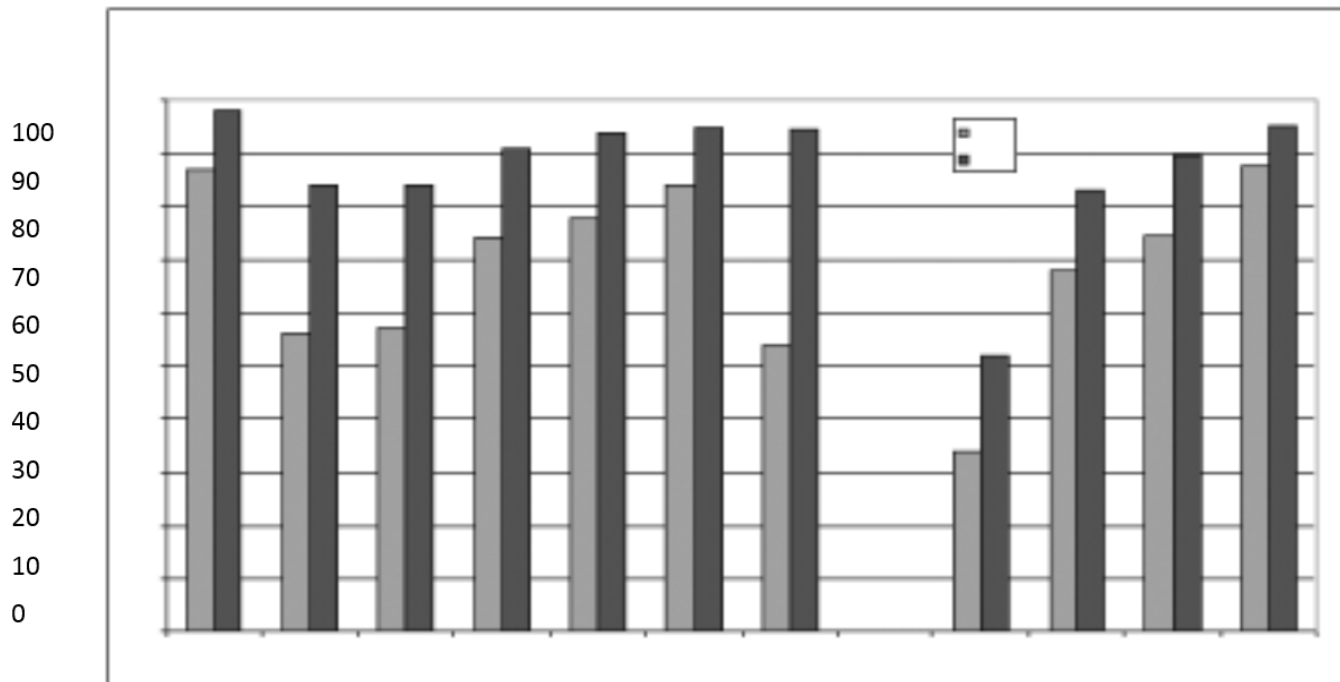
- Πίνακας 1. Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Ανάπτυξης κατά Κεφαλής Εισοδήματος, Σταθερές Ισοτιμίες Αγοραστικής Δύναμης (%)

	1960-1970	1970-1980	1980-1996
PRC	1.9	2.8	6.4
Indonesia	1.4	6.5	5.2
Korea	5.8	5.7	7.3
Malaysia	2.8	5.8	3.9
Taipei, China	6.7	7.5	6.3
Thailand	5.5	3.8	6.0
Philippines	1.8	3.1	-0.1
India	2.2	0.9	3.8
Brazil	4.1	5.8	0.5
Chile	2.5	1.0	3.1
Mexico	3.4	3.7	-0.3

Το ιστορικό υπόβαθρο της κρίσης, 3

- Πίνακας 2. Επίπεδα Αλφαριθμητισμού Ενηλίκων (%), 1970, 1995

Κορέα, Ινδονησία, Μαλαισία, Σιγκαπούρη, Ταυλάνδη, Φιλιππινες, Ταϊβάν – Ινδία, Βραζιλία, Μεξικό, Χιλή

Το ιστορικό υπόβαθρο της κρίσης, 4

- Η οικονομική αυτή άνθηση οφείλεται και για τις δυο ομάδες χωρών στην αντικατάσταση πολιτικών ανάπτυξης βασισμένες στην προστασία και την υποκατάσταση των εισαγωγών με πολιτικές εξωστρέφειας
- Βασικά χαρακτηριστικά της πορείας αυτής ήταν:
 - Γενικές αναπτυξιακές πολιτικές (π.χ. αγροτική μεταρρύθμιση, πολιτικές ελέγχου της πληθυσμιακής ανάπτυξης)
 - Εξωστρέφεια – εξαγωγικός προσανατολισμός
 - Επενδύσεις σε φυσικό κεφάλαιο
 - Επένδυσεις στην Παιδεία – σε συνάρτηση με το επίπεδο ανάπτυξης της οικονομίας
 - Αφομοίωση ξένων τεχνολογιών (ρόλης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα)
 - Αυξημένη παραγωγικότητα
 - Ενεργή βιομηχανική πολιτική (επιχορήγηση επενδύσεων, τεχνολογίας και εξαγωγών, αλλά και στοχευμένη προστασία, πάντα σε συνδυασμό με κίνητρα για ανάπτυξη της εξωστρεφούς της επιχειρηματικότητας)

Το ιστορικό υπόβαθρο της κρίσης, 5

- Βασικά χαρακτηριστικά της πορείας αυτής:
 - Γενικό συμπέρασμα: κεντρικός ρόλος του κράτους ως σχεδιαστής, συντονιστής και διευκολυντής λειτουργίας των αγορών – σε αντίθεση με με τα μοντέλα προστασίας και υποκατάστασης εισαγωγών όπου το κράτος προσπαθεί να υποκαταστήσει τις αγορές.
 - Ωστόσο: Βασική προϋπόθεση: σοβαρός δημόσιος τομέας, απαλλαγμένος από πολιτικές επιρροές, αλλά και εργασιακή ειρήνη (συχνά όμως λόγω επιβολής και όχι συναίνεσης)
 - Άλλοι σημαντικοί παράγοντες –όχι πάντα οι ίδιοι σε όλες τις χώρες:
 - Ύπαρξη εξωτερικού κινδύνου
 - Υψηλό αρχικό επίπεδο αλφαριθμητισμού
 - Χαμηλά αρχικά επίπεδα ανισοτήτων
 - Σημαντικό ρόλο έπαιξε και ο μιμητισμός – ή μια διαδικασία μάθησης των ήδη επιτυχημένων παραδειγμάτων, π.χ. Ιαπωνία για τις χώρες της Ανατολικής Ασίας και οι οι τελευταίες για τις χώρες της Νότιο-ανατολικής Ασίας.

Το ιστορικό υπόβαθρο της κρίσης, 6

- Βασικά χαρακτηριστικά της πορείας αυτής:
 - Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του 1990 έχουμε στην περιοχή σταδιακή απελευθέρωση τόσο του χρηματοπιστωτικού συστήματος (άρση περιορισμών στα επιτόκια, στις χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, στον αριθμό ντόπιων αλλά και ξένων ιδρυμάτων που μπορούν να δραστηριοποιούνται στην οικονομία, κοκ.), όσο και απελευθέρωση του ισοζυγίου κεφαλαίου του ισοζυγίου πληρωμών.
 - Το αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής ήταν η δραματική αύξηση των κεφαλαιακών ροών προς τις χώρες αυτές, προς εκμετάλλευση των ευοίωνων προοπτικών των οικονομιών τους και των σχετικά υψηλών επιτοκίων τους. Ενδεικτικά: το 1995 οι χώρες που υπέστησαν αργότερα την κρίση (Ινδονησία, Κορέα, Ταϊλάνδη, Μαλαισία και Φιλιππίνες) δέχθηκαν πάνω από 80 δις δολάρια, ενώ το 1996 οι ροές ξεπέρασαν τα 100 δις δολάρια.

Το ιστορικό υπόβαθρο της κρίσης, 7

- Βασικά χαρακτηριστικά της πορείας αυτής:
 - Οι ροές αυτές χρηματοδότησαν την οικονομική μεγέθυνση αλλά, λόγω του μεγέθους τους αναγκαστικά κατευθύνθηκαν σε πληθώρα επενδύσεων, πολλές από τις οποίες δεν ήταν παραγωγικές, δημιουργώντας φούσκες τόσο στα χρηματιστήρια των χωρών της περιοχής, όσο και στην αγορά ακινήτων.
 - Επίσης, οι ροές αυτές χρηματοδότησαν τις τοπικές οικονομίες συνήθως μέσω βραχυπρόθεσμων δανείων σε ξένο νόμισμα (δολάρια), με την διαμεσολάβηση τοπικών τραπεζών και χρηματιστηριακών εταιριών, αφού δεν υπήρχαν ανεπτυγμένες τοπικές αγορές ομολόγων.

Η εκδήλωση της κρίσης

- Η κρίση ξεκίνησε από την Ταϊλάνδη. Η χώρα είχε ήδη από το 1995 γνωρίσει μια κρίση καθώς η φούσκα του χρηματιστηρίου και της αγοράς ακινήτων είχε «σκάσει» με αποτέλεσμα πολλές τράπεζες και εταιρείες να αντιμετωπίζουν κάποια προβλήματα. Η εσωτερική αυτή κρίση, συνδυάστηκε και μια σειρά αρνητικών οικονομικών συγκυριών για την Ταϊλάνδη, όπως η πτώση στην διεθνή αγορά ημιαγωγών, στην οποία η χώρα κατείχε σημαντική θέση, η υποτίμηση του νομίσματος της Κίνας το 1994 – η οποία ήταν ανταγωνιστής της Ταϊλάνδης σε μια σειρά προϊόντων- καθώς και η ανατίμηση του δολαρίου με το οποίο ήταν συνδεδεμένο το νόμισμα της χώρας και την σχετική υποτίμηση του ιαπωνικού νομίσματος. Όλες αυτές οι συγκυρίες είχαν ως αποτέλεσμα την επιδείνωση την ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της Ταϊλάνδης και κατά συνέπεια την δημιουργία ενός σημαντικού ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών αλλά και την σταδιακή μείωση των ροών κεφαλαίου των προηγούμενων ετών.
- Το υψηλό έλλειμμα στο ισοζύγιο πληρωμών σε συνδυασμό με την μείωση των κεφαλαιακών ροών οδήγησε με την σειρά του σε μια σταδιακή μείωση των συναλλαγματικών αποθεματικών της χώρας. Το γεγονός αυτό οδήγησε από την άνοιξη του 1997 σε μια κερδοσκοπική επίθεση εναντίο του νομίσματος της Ταϊλάνδης, καθώς οι αγορές δεν πίστευαν ότι η χώρα θα είναι σε θέση να διατηρήσει την σταθερή συναλλαγματική της ισοτιμία. Οι δηλώσεις αξιωματούχων ότι δεν θα υποτιμήσουν το νόμισμα πυροδότησε περαιτέρω επιθέσεις.

Η εκδήλωση της κρίσης, 2

- Στις 2 Ιουλίου 1997 η Ταϊλάνδη εγκατέλειψε την σταθερή ισοτιμία και άφησε το νόμισμα της να κυμανθεί ελεύθερα – μέσα στους επόμενους μήνες το νόμισμα έχασε περισσότερο από 50% της αξίας του, ενώ το χρηματιστήριο έπεσε περισσότερο από 75%.
- Η υποτίμηση του νομίσματος αν και αποκατέστησε την ανταγωνιστικότητα των εξαγωγών της χώρας, ωστόσο δημιούργησε πολύ σημαντικό πρόβλημα στον ευρύτερο ιδιωτικό τομέα, καθώς τα βραχυπρόθεσμα δάνεια σε ξένο νόμισμα που είχαν χορηγήσει, δανεισθεί και εγγυηθεί οι τράπεζες και οι επιχειρήσεις, έγιναν πλέον δυσβάσταχτα. Το αποτέλεσμα ήταν μια σειρά πολύ σοβαρών προβλημάτων και χρεοκοπιών τόσο επιχειρήσεων όσο και τραπεζικών ιδρυμάτων, γεγονός που οδήγησε σε πιστωτική συρρίκνωση και ενέτεινε την ύφεση και την κρίση. Τα προβλήματα αυτά επιδεινώθηκαν και από την κρίση εμπιστοσύνης των ξένων επενδυτών για την ικανότητα αποπληρωμής των δανείων που είχαν χορηγήσει, η οποία οδήγησε όλη αυτή την περίοδο σε ραγδαία απομάκρυνση των ξένων κεφαλαίων (στην περίπτωση της Ταϊλάνδης τα κεφάλαια που έφυγαν μέσα σε λιγότερο από δυο χρόνια αντιπροσώπευαν περισσότερο από το 15% του ΑΕΠ της χώρας), γεγονός το οποίο επίσης επιδείνωσε την κρίση.

Η εκδήλωση της κρίσης, 3

- Η κρίση σταδιακά επεκτείνεται και στις υπόλοιπες χώρες της περιοχής παρά το γεγονός ότι είχαν καλές μακροοικονομικές (ανάπτυξη, πληθωρισμό, ανεργία), αλλά και δημοσιονομικές επιδόσεις (έλλειμμα προϋπολογισμού), καθώς οι επενδυτές λειτουργούν με την «ψυχολογία του όχλου» και αποσύρουν μαζικά τις ροές κεφαλαίων τους από την περιοχή. Η περιοχή βυθίζεται σε μια βαθιά κρίση με πολύ μεγάλες απώλειες σε επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας.

Η αντιμετώπιση της κρίσης

- Σύντομα μετά την εκδήλωση της κρίσης παρεμβαίνει το ΔΝΤ μετά από έκκληση των χωρών σε κρίση για χρηματοδότηση. Το ΔΝΤ προτείνει την «συνηθισμένη συνταγή» δημοσιονομικής προσαρμογής, σφιχτής νομισματικής πολιτικής και μεταρρυθμίσεων οι οποίες σε κάποιες χώρες (π.χ. Ινδονησία) φτάνουν σε περιοχές πολιτικές και βάθος παρέμβασης πρωτοφανή για τα έως τότε δεδομένα.
- Οι πολιτικές αυτές συμβάλλουν στην επιδείνωση της κρίσης, καθώς όπως είδαμε προηγουμένως δεν επρόκειτο για μια κλασσική κρίση του ισοζυγίου πληρωμών, αλλά για μια νέα τύπου κρίση του ισοζυγίου κεφαλαίου. Οι πολιτικές αυτές επιδείνωσαν την ύφεση και την αβεβαιότητα χωρίς να φέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα –κυρίως τον επαναπατρισμό κεφαλαίων- ο οποίος δεν ήταν δυνατός στις συνθήκες πανικού που επικρατούσαν.
- Η Μαλαισία ακολούθησε διαφορετικό δρόμο υιοθετώντας ελέγχους στην κίνηση κεφαλαίων και χαλαρή νομισματική πολιτική και κατάφερε να ξεπεράσει την κρίση πιο εύκολα και γρήγορα από ότι οι χώρες που στράφηκαν στο ΔΝΤ.

Η ανατομία της κρίσης

- Όπως ειπώθηκε και προηγουμένως, η κρίση ήταν μια κρίση νέου τύπου και αφορούσε την κίνηση των διεθνών ροών κεφαλαίου. Το βασικό πρόβλημα ήταν ότι πρώτον οι ροές κεφαλαίου προς τις χώρες της περιοχής ήταν πολύ μεγάλες σε σχέση με την οικονομία και συνέβαλαν στην δημιουργία φουσκών και την επιδείνωση του ισοζυγίου πληρωμών τα χρόνια πριν από την κρίση και δεύτερον ότι τα κεφάλαια αυτά μετουσιώθηκαν σε βραχυπρόθεσμα δάνεια σε ξένο νόμισμα (δολάριο) προς εγχώριους δανειολήπτες –η απότομη απόσυρση των κεφαλαίων μόλις άρχισε να χάνεται η εμπιστοσύνη σε συνδυασμό με την υποτίμηση των νομισμάτων οδήγησαν πολλές επιχειρήσεις και τράπεζες στην χρεοκοπία.
- Επίσης σημαντικό αποδείχθηκε –χωρίς ωστόσο να είναι η βασική αιτία όπως συχνά διατυπώθηκε στον απόηχο της κρίσης- το χαρακτηριστικό των αδιαφανών σχέσεων του οικογενειακού μοντέλου επιχειρήσεων (ειδικά μεγάλων ομίλων όπως τα **chaebol** στην Κορέα) με τις τράπεζες και την πολιτική εξουσία. Ο λεγόμενος καπιταλισμός των ημετέρων ή των διαπλεκόμενων συμφερόντων (**crony capitalism**) πράγματι ευθύνεται για πολλά επιχειρηματικά δάνεια και σχέδια τα οποία δεν θα έπρεπε ποτέ να είχαν δοθεί και εγκριθεί από τις τράπεζες ή/και τις κυβερνήσεις. Ωστόσο από μόνο του το χαρακτηριστικό αυτό δεν μπορούμε να πούμε ότι οφείλεται για την κρίση, δεδομένου ότι αποτελούσε αναπόσπαστο κομμάτι του αναπτυξιακού μοντέλου των χωρών αυτών για τα προηγούμενα 30 χρόνια χωρίς πρόβλημα.

Η ανατομία της κρίσης, 2

- Άρα το πρόβλημα ήταν στην απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών συστημάτων και του ισοζυγίου κεφαλαίου – οι όροι και οι προϋποθέσεις αυτής της πολιτικής βασικό μάθημαρύθμιση, εποπτεία αλλά και βασικές δομές μοντέλου καπιταλισμού...
- Άλλο μάθημα που πήραν οι ίδιες οι χώρες ήταν η συσσώρευση μεγάλων αποθεματικών συναλλάγματος
- ΔΝΤ – αλλαγές στην πολιτική και προσέγγιση του – η έννοια της «ιδιοκτησίας» ενός προγράμματος (ownership).
- Μετάδοση της κρίσης στην Ρωσία και Βραζιλία και το Long Term Capital Management

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Δημήτριος Κατσίκας 2015. Δημήτριος Κατσίκας. «Οικονομικές κρίσεις και διεθνές Σύστημα. Η Κρίση της Νότιο-Ανατολικής Ασίας». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://opencourses.uoa.gr/courses/PSPA101/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

